

KS. GRZEGORZ GŁĄB  
Katedra Literatury Realizmu i Naturalizmu KUL



Ś.P. DR HAB. JAKUB A. MALIK, PROF. KUL  
(1970-2017)

Profesor Jakub A. Malik odszedł do Boga 8 maja 2017 roku. Społeczność akademicka żegnała go kilka dni później – 12 maja – podczas Mszy Świętej w kościele akademickim KUL i na cmentarzu przy ul. Droga Męczenników Majdanka. Przez wiele lat walczył z chorobą nowotworową, którą odczytywał jako swój osobisty dialog z Bogiem. Ostatnim aktem jego działalności naukowej był projekt organizacji w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II inter-

dyscyplinarnej konferencji *Brat Albert i jego czasy*, wpisującej się w obchody Roku „Brata naszego Boga” w Polsce.

Jak podkreśliła w mowie pożegnalnej prof. Małgorzata Nowak-Barcińska, dyrektor Instytutu Filologii Polskiej KUL, „prof. Jakub A. Malik był jednym z najbardziej rozpoznawalnych i nieszablonowych pracowników polonistyki”. Owa nieszablonowość, oryginalność Profesora przejawiała się zarówno na polu badawczym poprzez próby reinterpretowania dzieł stanowiących kanon polskiej literatury, jak i w sposobie bycia, kontaktu ze studentami, wykorzystywanych metod dydaktycznych, a nawet ubioru. Dla wielu przyjaciół i studentów prof. Malik jawił się jako „członek młodopolskiej bohemy, cyganerii artystycznej”. Wykładał, a właściwie opowiadał o literaturze i jej twórcach w taki sposób, jakby był świadkiem wszystkich wydarzeń, uczestnikiem salonów i dysput artystycznych epok minionych. Był postacią barwną, wielowymiarową, łamiącą stereotyp „poważnego i statecznego profesora”. Ten sposób bycia przysparzał Profesorowi wiele sympatii wśród studentów filologii polskiej i prowadził do podzielania przez nich jego pasji czytelniczych.

Jakub Aleksander Malik urodził się 16 maja 1970 roku w Bielsku-Białej. Po zakończeniu edukacji na poziomie podstawowym i średnim, zwieńczonej w 1989 roku egzaminem dojrzałości w III Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Żeromskiego w Bielsku-Białej, w roku akademickim 1989/1990 był słuchaczem w tamtejszym Studium Nauczycielskim nr 2 na kierunku filologia polska. Z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II związał się na stałe od roku 1990, czyli od momentu rozpoczęcia studiów polonistycznych. W okresie studenckim brał aktywny udział w akademickim życiu kulturalnym, działając w samorządzie studenckim i współorganizując takie wydarzenia, jak między innymi „Kulturalia’91”, „Kozienalia’92” czy „Noc Folkowa”. W 1995 roku obronił pracę magisterską zatytułowaną *Zielony Balonik jako fenomen kultury modernistycznej*, napisaną pod kierunkiem prof. Hanny Filipkowskiej. Jej skrót ukazał się później w książce zbiorowej *Wśród tulaczy i wędrowców* (red. S. Fita, J.A. Malik, Lublin 2001).

1 października 1995 roku został zatrudniony w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II początkowo na stanowisku asystenta stażysty, później asystenta w Katedrze Literatury Polskiej Pozytywizmu i Młodej Polski, podejmując studia doktoranckie najpierw pod kierunkiem prof. Hanny Filipkowskiej, a następnie pod kierunkiem prof. Stanisława Fity. Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskał 16 maja 2001 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Adolf Nowaczyński. Między modernizmem a pozytywizmem*. Będąc wykładowcą w Instytucie Filologii Polskiej KUL, pracował nad prusologiczną

habilitacją, której podstawą było studium: „*Lalka*”. *Historie z różnych światów*, wyróżnione Nagrodą Prezesa Rady Ministrów. Swoją pracą badawczą przyczynił się do utrwalenia pozycji Katedry Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski wśród wiodących placówek naukowych na mapie polonistyki uniwersyteckich w naszym kraju. 1 października 2008 roku – po wcześniejszym awansie na stanowisko profesora nadzwyczajnego KUL – objął w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, po prof. Stanisławie Ficie, Katedrę Literatury Realizmu i Naturalizmu, pozostając wiernym programowej linii badawczej, jaką reprezentował jego promotor i opiekun naukowy – autor „*Pozytywisty ewangelicznego*” – i skupił się w swoich analizach i interpretacjach na problematyce twórczości Bolesława Prusa oraz motywach religijnych obecnych w literaturze polskiej drugiej połowy XIX wieku.

O poważnym autorytecie naukowym prof. Malika w kręgach specjalistów świadczył jego udział w gremiach badawczych i zespołach redakcyjnych, których był członkiem, między innymi: Towarzystwa Naukowego KUL, gdzie przez cztery kadencje przewodniczył Wydziałowi Historyczno-Filologicznemu, Towarzystwa Naukowego im. Adama Mickiewicza Oddział w Lublinie, Stowarzyszenia imienia Stefana Żeromskiego, Zespołu Edycji Krytycznej Dzieł Wszystkich Bolesława Prusa, Zespołu Ekspertów Polonistycznych działających w projekcie „Pilotaż nowych egzaminów maturalnych” w obszarze „Modernizacja egzaminu maturalnego z języka polskiego” w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie, redakcji „Roczników Humanistycznych” i „Zeszytów Naukowych KUL”.

Wszystkie te zaangażowania prof. Malik godził z szeroko zakrojoną działalnością popularyzatorską prowadzoną zarówno w Lublinie, jak i w innych miastach w Polsce, między innymi w Bielsku-Białej, Chełmie, Nałęczowie, Płocku czy Rybniku. Ponadto współtworzył w Radiu Lublin audycję „Lektury niepokorne” oraz stale włączał się w akcje organizowane przez lubelskich OO. Dominikanów, a także społeczność Śródziemnomorskiego Gimnazjum i Liceum im. św. Dominika Guzmana w Lublinie, gdzie był zatrudniony jako nauczyciel języka polskiego.

Dorobek naukowy prof. Malika (drukiem ukazało się 97 publikacji, w tym dwie książki autorskie, trzy redagowane, trzy współredagowane, a także jedno opracowanie edytorskie) jest zróżnicowany tematycznie. Obejmuje zarówno publikacje z zakresu literatury modernizmu, jak i życia literackiego w drugim pięćdziesięcioleciu wieku XIX, ze szczególnym uwzględnieniem takich form ówczesnej obyczajowości, jak cyganeria czy kabaret artystów.

Rysem charakterystycznym twórczości naukowej prof. Malika było łączenie ciekawości poznawczej (przejawiającej się między innymi w różnorodności podej-

owanej problematyki) z dociekliwością badawczą, co sprawia, że jego teksty można odczytywać jako „studia otwarcia tematu” domagającego się dalszych rozwinieć. Nie ma w nich przerostu rozważań mających uzasadnić przyjmowaną w pracach historycznoliterackich metodologię badań. Uderza natomiast odmienność stylu pisarstwa naukowego, polegającego na rezygnacji z eksponowania przyjętych założeń teoretycznych i na formułowaniu oraz udowadnianiu własnych, oryginalnych hipotez badawczych. Profesor Malik sięgał do tematów trwale zdomowionych w literaturze przedmiotu, by wykazać, że z kolejnej perspektywy lat utrwalone opinie okazują się anachroniczne, a ustalone w tradycji badawczej hierarchie faktów literackich wymagają ciągłych rewizji. Obserwowalny w tych rozprawach tryb postępowania badawczego skutkowało interpretacjami aktualizującymi odległe tradycje i jednocześnie pobudzał środowiska literaturoznawców do inspirujących dyskusji i polemik. Ten punkt widzenia patronował zwalczaniu zdomowionych w literaturze stereotypów. Profesor nie poprzestawał na konstatacjach dotyczących upraszczania i wiążącego się z tym fałszowania w świadomości odbiorców obrazu obejmowanych przez nie zjawisk. W szkicach, między innymi o religijności Władysława Reymonta (*Modernistyczne credo. O religijności Władysława Stanisława Reymonta. Tezy biograficzne*, [w:] *Inny Reymont*, red. W. Książek-Bryłowa, Lublin 2002, s. 49-64), samobójczej śmierci Michała Bałuckiego (*Ostatnia ze sztuczek, czyli jak zakończyć życie... Michała Bałuckiego młodopolskie samobójstwo. Próba diagnozy*, [w:] *Świat Michała Bałuckiego*, red. T. Budrewicz, Kraków 2002, s. 401-416) czy o mistyfikacjach literackich Kazimierza Przerwy-Tetmajera („*Różana dusza psa*”. *O dwóch mistyfikacjach literackich Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Podejrzenia*, [w:] *Poezja Kazimierza Tetmajera. Interpretacje*, red. A. Czabanowska-Wróbel, P. Próchniak, M. Stala, Kraków 2003, s. 321-341), autor powikłane kwestie obrosłe już tradycją badawczą, czyli w pewnym stopniu „nieinterpretowalne”, podjął na nowo, ukazując, jak nader chwiejna jest podstawa, z jakiej stereotypy wyrastają i jak zgubne, wypaczające okazały się one dla późniejszych ocen twórców. W przypadku tekstu o polskim nobliście badacz skonstruował model religijności pisarza oparty na analizie faktów biograficznych, nie poruszając kwestii ich odzwierciedlenia w tekstach literackich. Tym samym autor rozprawy wspierał nowymi argumentami wybrane tezy poprzedników, niejako dopełniając temat wcześniej poruszany. Inwencja badawcza i pomysłowość interpretacyjna, wsparte zawsze solidnym warsztatem historycznoliterackim, przyczyniły się do postrzegania Jakuba Malika jako twórczego i oryginalnego pracownika nauki.

Studiami centralnymi w dorobku naukowym prof. Malika są teksty poświęcone problematyce życia i twórczości Adolfa Nowaczyńskiego oraz Bolesława Prusa. W pierwszym wypadku na uwagę zasługuje monografia *Adolf Nowaczyński. Między modernizmem a pozytywizmem*, będąca poprawioną wersją rozprawy doktorskiej (Lublin 2002). Nie jest to klasyczna praca o życiu i dorobku literackim, lecz portret duchowy pisarza, rewidujący uprzednie stereotypowe i spetryfikowane ujęcia. W recenzji rozprawy prof. Andrzej Z. Makowiecki stwierdził: „Założenie Autora, że nie pisze on tradycyjnej i kompletnej informacyjnie monografii «życie i twórczość», ale dzięki kondensacji, selekcji, oświetlaniu wymownych i dających do myślenia przemian osobowości pisarstwa Nowaczyńskiego próbuje odtworzyć faktyczny dramat biografii i osobowości pisarza, okazało się naukowo płodne”. W opinii historyków literatury, między innymi prof. Edwarda Pieścikowskiego i prof. Ewy Paczoskiej, książka Jakuba Malika rzuciła nowe światło na sylwetkę autora *Pogromu*, weryfikując wiele pobieżnych sądów na temat Nowaczyńskiego i wskazując w tym kontekście na istotne rysy „formacji modernistycznej” po roku 1900. Badaczowi z Lublina „udało się przywrócić właściwe proporcje między prawdą a legendą, między krzywdzącym mitem a prawdą biografii”. W jego monografii Nowaczyński nie został jednak wyidealizowany. Autor rzeczowo omówił wszystkie „negatywne” kampanie twórcy *Małpiego zwierciadła* (antysemityzm czy sprzyjanie rodzącemu się faszyzmowi), dopełniając jednak ten obraz o nowe, inspirujące wskazania, chociażby o to, jak antysemityzm Nowaczyńskiego ustępował w biografii pisarza afirmacji człowieka jako takiego. Dzięki tej pracy, likwidującej dystans między faktami a ich późniejszymi interpretacjami, Jakub Malik stał się jednym z najbardziej kompetentnych i autorytatywnych znawców biografii Nowaczyńskiego oraz czasów i kontekstów jego działalności pisarskiej – krajowym specjalistą w tej dziedzinie.

Na tę pozycję złożyły się także inne studia dotyczące życia i działalności Nowaczyńskiego bądź biorące z nich asumpt, między innymi wznowienie książeczki *Najpiękniejszy człowiek mego pokolenia. Brat Albert* (Lublin 2006) z dołączonym do niej artykułem *Dni Brata Alberta*, wstępem i wyczerpującymi komentarzami, a także artykuły i szkice: *De mortuis aut nihil aut bene... Wspomnienie Adama Grzymały-Siedleckiego o Adolffie Nowaczyńskim* („Ruch Literacki” 1998, nr 6, s. 791-799); *Spiżowy Adam. Nowaczyński wobec legendy Mickiewicza. Impresja bez pretensji* („Roczniki Humanistyczne” 1998, z. 1, s. 89-104); *Gdyby miał milion... Kilka uwag o finansach młodopolskiego artysty, [w:] Pieniądz w literaturze i teatrze. Materiały z sympozjum „Temat pieniądza w literaturze i teatrze”, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 17-18 stycznia 2000*, red. J. Bachórz, Sopot 2000, s. 167-176;

Żyjmy Świętochowskim. *Odnalezione ideały Adolfa Nowaczyńskiego. Notatki* („Poznańskie Studia Polonistyczne” 2000, t. VII: *Czytanie pozytywizmu*, s. 47-65); *Ateny i Abdera. Mieszczaństwo i filisterstwo w młodopolskiej twórczości Adolfa Nowaczyńskiego. Parerga i komentarze do lektury „Nowych Aten”*, [w:] *Mieszczaństwo i mieszczaństwo w literaturze polskiej II połowy XIX wieku*, red. E. Ihnatowicz, Warszawa 2000, s. 123-134; „Berlin-Kraków, dzień jazdy”. *Zapomniany list Adolfa Nowaczyńskiego do Stanisława Przybyszewskiego* („Pamiętnik Literacki” 2000, z. 4, s. 187-196); *Bal w cukierni. Zielony Balonik – fenomen młodopolskiej kultury śmiechu*, [w:] *Wśród tulaczy i wędrowców. Studia młodopolskie*, red. S. Fita, J.A. Malik, Lublin 2001, s. 205-235; *Listy z życia cyganerii. Biografia Adolfa Nowaczyńskiego w listach (wyczytana). Rekonesans*, [w:] *Sztuka pisanie. O liście polskim w wieku XIX*, red. J. Sztachelska, E. Dąbrowicz, Białystok 2000, s. 461-474; *Dwór a sprawa młodopolska. Nowaczyński, cyganeria i tzw. kultura ziemiańska. Dziesięć obserwacji*, [w:] *Dworki – pejzaże – konie*, red. K. Stępnik, Lublin 2002, s. 93-101; *Odmiany życia. Ewolucja biografii twórczej na przykładzie Adolfa Nowaczyńskiego. Próba rekonstrukcji* („Studia Słowianoznawcze” 2003, t. IV, s. 79-92); *Drożdże i superfosfat. Problemy „żydowskie” Adolfa Nowaczyńskiego*, [w:] *Kwestia żydowska w XIX wieku. Spory o tożsamość Polaków*, red. G. Borkowska, M. Rudkowska, Warszawa 2004, s. 371-380. Profesor Malik był także autorem biogramów Nowaczyńskiego w *Słowniku badaczy literatury polskiej* (red. J. Starnawski, Łódź 2003) i w *Historii literatury polskiej w dziesięciu tomach* (Bochnia–Kraków–Warszawa 2004).

W pracach poświęconych Nowaczyńskiemu lubelski badacz wychodził najczęściej od pytań o antymieszczaństwo, antykrakowskość, antyromantyzm, antymodernizm czy antyartystowstwo „najgwałtowniejszego człowieka swojego pokolenia” w różnych odsłonach jego życia i twórczości. W opinii prof. Ewy Paczoskiej „Jakub Malik ukazywał zaskakującą nieprzystawalność tych formuł do przygód bohatera jego publikacji. [...] Adolf Nowaczyński interesował go bowiem przede wszystkim jako doskonały przewodnik po epoce, w której formacja modernistyczna weszła w etap krystalizacji czy redefinicji własnych sił i środków” (fragment recenzji pracy habilitacyjnej Jakuba A. Malika). Tym niemniej w omawianych tekstach Nowaczyński jawi się jako postać centralna – jeden z najważniejszych pisarzy i intelektualistów początków XX wieku, którego głos współgrał z innymi ważnymi głosami tamtego czasu: Przybyszewskiego, Wyspiańskiego, Brzozowskiego. I jeśli nawet doszło w tym aspekcie do pewnego zakłócenia hierarchii literackiej na korzyść Nowaczyńskiego, to stało się to z pożytkiem dla rozjaśnienia obrazu kultury tamtego czasu.

Drugim ważnym obszarem badań prof. Malika było pisarstwo Aleksandra Głowackiego. Starał się on uwolnić autora *Lalki* od postrzegania, jakie zostało mu narzucone, wyzwolić od programu i problemów pozytywizmu warszawskiego, zmienić jego obraz i zacząć w nim widzieć nie tylko kronikarza Warszawy, obserwatora i krytyka swoich czasów, ale mędrca, filozofa, najwybitniejszego diagnostę ówczesnych mechanizmów społecznych.

W 2005 roku pod redakcją Jakuba Malika ukazał się w Lublinie tom zawierający piętnaście studiów na temat „światów” *Lalki*. Owa publikacja zbiorowa młodych „prusologów” – wywodzących się z wielu krajowych środowisk akademickich (Białegostoku, Bydgoszczy, Gdańska, Krakowa, Lublina i Poznania) – której prof. Malik był pomysłodawcą, została odebrana przez badaczy XIX wieku jako głos nowego zastępu eksploratorów, głos „pokolenia 90” (literaturoznawców debiutujących w latach dziewięćdziesiątych XX wieku). We wstępie do książki Redaktor sformułował program tej „grupy”, pisząc: „Każde pokolenie ma swoją *Lalkę* [...]. Artykuły składające się na książkę są efektem naszego odkrywania świata arcy powieści Prusa i mają pokazać, że jesteśmy generacją myślącą w podobny sposób, że mamy do pokazania coś nowego w świecie, który – jak się często wydaje – został już dokładnie i doszczętnie opisany, którego każdy detal topograficzny, faktograficzny i personalny został nazwany i zinterpretowany [...]. *Lalka* tętni różnorodnością, pokazując, że w świecie monizmu przyrodniczego istotna jest dusza, że istnieją nie dwa i nie trzy, ale nawet cztery wymiary, że powieść Prusa to nie tylko to, co widzialne, ale też to, co niewidzialne. A często nawet przede wszystkim to” (J.A. MALIK, *Wstęp*, [w:] *Świat „Lalki”. 15 studiów*, red. J.A. Malik, Lublin 2005, s. 5). Jakub Malik odczytywał dzieło Prusa jako tekst o nowoczesności, wymykający się spod sztywnych kanonów realizmu i z nudy powieści kronikarskiej. Chcąc dotrzeć do progu owej nowoczesności, skupiał się na badaniu „światów” *Lalki* – „światów”, które składają się na spójny system, rodzaj dynamicznego uniwersum, gdyż każdy z jego elementów jest tak samo istotny dla całościowej konstrukcji i wymowy dzieła Prusa.

Studium realizującym przytoczone założenia „generacyjne” jest książka „*Lalka*”. *Historie z różnych światów* (Lublin 2005), którą należy traktować jako nowoczesne rozpoznanie tego, co widzialne i niewidzialne w tekście powieści. W analizie dzieła literackiego Jakub Malik posłużył się „strategią lekturową”, widząc w semiotyce postaci jeden z głównych kluczy do *Lalki*. W książce lubelskiego badacza nie znalazły się jednak nowe i wzbogacające „portrety” Stanisława Wokulskiego, Ignacego Rzeckiego czy Izabeli Łęckiej. Dla swojej interpretacji autor wybrał tych bohaterów, którzy w kanonicznych opracowaniach uważani

byli za postacie drugoplanowe i tym samym rzadko stawali się przedmiotem refleksji historyków literatury. Profesorowi Malikowi udało się dowieść, że nie stanowią one jedynie tła dla działań protagonistów, ale są także elementarnymi częstkami materii świata zwanego *Lalką*. Ogląd postaci drugoplanowych przyniósł cenne rezultaty, między innymi okazało się, że ich „drugoplanowość” to spetryfikowany przez tradycję rozkład ról, że postaci te w określonym sensie „deszyfrują” głównych bohaterów powieści. A zatem wybór Jana Mincla, studentów i Juliusza Ochockiego na „figury” pierwszoplanowe monografii okazał się uzasadniony. Książka prof. Malika wniosła dzięki temu ważny wkład do nauki o literaturze. Jego propozycja dotycząca usytuowania postaci pobocznych w centrum uwagi interpretatora była nowatorska i otworzyła drogę dla kolejnych dopełnień, biorących „pod lupę” innych jeszcze bohaterów, drugoplanowe wątki czy sytuacje. Tym samym „*Lalka*”. *Historie z różnych światów* dołączyła do serii innych „nowoczesnych” rozpraw o *Lalce* z ostatniego dziesięciolecia XX wieku (Tadeusza Budrewicza, Ewy Paczoskiej, Zbigniewa Przybyły), wzbogacając nie tylko „lalkologię”, ale i „prusologię”.

Profesor Malik głosił pogląd, że *Lalka* jest powieścią światów możliwych, których istotę stanowi nieskończone otwieranie się przed czytelnikiem. W tym miejscu należy dopowiedzieć, że w tożsamy sposób postrzegał on również inne teksty Prusa, poświęcając im liczne studia i szkice. Pozycję naukową Jakuba Malika jako znawcy twórczości autora *Emancypantek* umacniały także organizowane konferencje o wymiarze lokalnym i ogólnopolskim. Szczególnie ważnym osiągnięciem była sesja *Życie i twórczość Bolesława Prusa z perspektywy 100 lat* (Nałęczów, 13-16 czerwca 2012 r.), która zgromadziła najwybitniejszych specjalistów pisarstwa Prusa ze wszystkich liczących się ośrodków akademickich w Polsce.

Istotnym wymiarem działalności naukowej Jakuba Malika było także badanie religijnych kontekstów polskiego pozytywizmu. Jego działania skupiały się wokół wyjaśniania następujących zagadnień: zależności między wiarą a literaturą, miejsca rzeczy ostatecznych w przestrzeni doświadczanych przez człowieka niepokołów egzystencjalnych, roli motywów religijnych w literaturze przełomu XIX i XX wieku. Jednak w centrum owych twórczych eksploracji znalazł się przede wszystkim tekst jako „świadectwo odnalezienia celu, jako zapis finału drogi, w końcu jako kerygmat” (J. MALIK, *Wstęp*, [w:] *Poszukiwanie świadectw. Szkice o problematyce religijnej w literaturze II połowy XIX i początku XX wieku*, red. J.A. Malika, Lublin 2008, s. 5). Badacz z Lublina wskazywał na ważność owej problematyki, która w refleksji literaturoznawczej przez wiele dziesięcioleci była skazana na niebyt. Do jego najważniejszych publikacji o literackich „śladoch tamtego



świata” należy zaliczyć: *Widok z góry Nebo. Jak jeszcze można czytać „Lalkę”*. *Szkiec z metodologii nieortodoksyjnej* („Nawias” 2006, nr 5, s. 89-97); *Ogniste znaki Przedwiecznego. Szyfry transcendencji w noweli Bolesława Prusa „Z legend dawnego Egiptu”*. *Próba odkodowania*, [w:] *Poszukiwanie świadectw. Szkice o problematyce religijnej w literaturze II połowy XIX i początku XX wieku*, red. J.A. Malik, Lublin 2008, s. 49-65; *Ucieczka ku świętości. Próba kerygmaticznej lektury „Ascetki” Elizy Orzeszkowej. Prolegomena*, [w:] *Małe prozy Orzeszkowej i Konopnickiej*, red. I. Wiśniewska, B.K. Obsulewicz, Lublin 2010, s. 109-121; *Transitus. Doświadczenie wiary Stanisława Wokulskiego. Relacja z podróży*, [w:] *Poetyka i semantyka doświadczeń religijnych w literaturze*, red. A. Bielak, P. Nowaczyński, Lublin 2011, s. 75-93; *Prosta historia. Realne i metafizyczne w noweli Bolesława Prusa „Pojednani”*. *Próba egzegezy*, [w:] *Ostać się wobec chaosu. Prace ofiarowane Profesorowi Tomaszowi Lewandowskiemu*, red. R. Okulicz-Kozaryn, M. Borukane, Poznań 2013, s. 183-200; *Po co Prusowi metoda kerygmaticzna? Prolegomena (z nadmiarem przypisów)*, [w:] *Interpretacja kerygmaticzna. Doświadczenia – re-wizje – perspektywy*, red. J. Borowski, E. Fiała, I. Piekarski, Lublin 2014, s. 305-314; *Czytanie Maciejewskiego. Próba kerygmaticznej interpretacji „Lalki” Bolesława Prusa. (Re)Konstrukcja* („Roczniki Humanistyczne” 2015, z. 1, s. 23-40).

Niewątpliwie prof. Malik był znawcą badanych epok. Co istotne, był także mistrzem prowadzenia wywodu naukowego. Jego żywy, barwny język pozwalał mu na przechodzenie w narracji historycznoliterackiej od życia do literatury, od faktów do domniemywań i interpretacji, bez tracenia z pola widzenia zagadnień naczelných. Dzięki posiadanej wiedzy, wchodząc niejednokrotnie w rolę gawędziarza, która współgrała z rolą historyka i interpretatora, potrafił znakomicie odtwarzać klimat danej epoki i nastrój prowadzonych wówczas dyskusji. Ten styl uprawiania nauki przez prof. Malika, połączony z charakterystyczną dla badacza postawą „dekadenta-dekonstruktora”, interpretującego „kacersko” lektury kultowe, zapewnił mu nie tylko miano jednego z najbardziej cenionych historyków literatury drugiej połowy XIX i początków XX wieku w Polsce, ale także przyczynił się do nowych, twórczych eksploracji w dziedzinie badań literackich.

Należy wierzyć, że prace prof. Malika staną się dla kolejnych pokoleń literaturoznawców inspiracją do intelektualnych rozważań, a także „znakiem pamięci” o badaczu, który był „najbarwniejszym człowiekiem swojego pokolenia”.